

dins de la col·lecció on va aparèixer el llibre, l'*Obra completa*. Parlem de les nombroses edicions en tapa tova, primer a "El Doff" i després a "L'Àncora", de les edicions reduïdes i també la que va imprimir Sàpiens per a la "Biblioteca Bàsica d'El Periódico", recentment. I parlem de les noves edicions fetes de l'*Obra completa*, com la de quiosc de l'any passat comercialitzada per Enciclopèdia Catalana Revistes i Col·leccionables. Com també cal parlar de les traduccions al castellà, francès i neerlandès del llibre, fetes a partir del text editat, no del manuscrit.

Només el lector de la segona edició, doncs, s'ha estalviat una part de les errates més visibles. A més de les reportades, el lector d'aquesta edició ha tingut la sort de llegir "la seva pietat era tendra, d'una sacrificació remarcable" per l'erroni "*sacrificació remarcable*"; "influències [...] ben digerides" per "ben *dirigides*"; "gallines avalotades" per "*avolotades*"; "pins rossos" per "*roses*"; "literatura catalana" per "*calana*" o "embadalit" per "*emdaladit*". També ha tingut la sort de llegir "el barri d'es senyors" en lletra rodona, impresa per error en cursiva. I la de veure ben escrits alguns noms de persones, com el de Josep Ganiguer, imprès "Ganiquer".

Les majoria de les errates que no s'han eliminat mai, ni en la segona edició, com les que hem reportat al capdamunt, canvien el sentit de l'expressió. Així, s'ha imprès "cotilla *enrevessada*" per "enravenada" i "la senyoreta Concepció Pujades" per "*senyora* Concepció Pujades". Però també poden "crear" fins i tot paraules noves com "ximploia", per "xamploia". "Xamploia" és un adjectiu recollit pel Moll que indica "que camina amb les cames tortes i trontollant". El corrector no devia conèixer el mot i devia pensar que era una errata de Pla, per "ximploia", aparent derivat de "ximple". Les faltes en ocasions fan relliscar Pla sintàcticament: "És ben cert el que dic, que...", quan ell va escriure, "És tan cert el que dic, que..."

La comparació de totes les edicions, la segona inclosa, amb l'original, conservat a la seu de la Fundació Josep Pla, descobreix que, a més de les faltes, hi ha supressions de mots i de frases, canvis gratuïts de temps verbals i de puntuació –dos punts substituïts per la conjunció "i", i a la inversa, per exem-

ple– i substitucions incomprensibles de mots, alteracions que afecten greument l'estil i el to de l'escriptor.

Per exemple, l'editor li fa fer un rodolí digne del pitjor escriptor: "El fil de l'estel dibuixa en el cel..." El que Pla va escriure va ser "El fil de l'estel dibuixa en l'aire..." "Registre" i "registrar" són substituïts per "escorcoll" i "escorcollar"; "encaterinada" per "esvalotada"; "manera de passar l'estona" per "sistema de passar l'estona", "carlista" per "carlina"; "treure l'aigua clara" per "treure l'entrellat" o "ximeneies" per "escalfaplanxes".

Les manipulacions van sovint més enllà del canvi de paraules. Pla escriu "per treballar en equip –com se diu ara..." i ho converteixen en "per treballar en grup...", bo i suprimint "com se diu ara"; "Sopar amb Ramon Casabó. Ha vingut a...", en "Sopem amb Ramon Casabó, que ha vingut a..."; "La realitat és densa, confusa, espessa", en "La realitat densa, confusa, espessa" i "Les coses de la mar són molt boniques", en l'afectat "les coses de la mar són tan boniques!"

Un dels rars mots que Josep Pla, gens amic dels mots insòlits, ha popularitzat, és el "capvesprol", vent que utilitza per donar títol a un volum, *Notes del capvesprol*. Joan Coromines l'introdueix en el seu diccionari. El lector d'*El Quadern gris* que ho tingui present quedarà perplex en veure que Pla hi parla del vent "capvespral". Que no s'esveri. L'escriptor va escriure "capvesprol" i aquesta és una de les errates que també exhibeix la segona edició.

El quadern gris va ser dels primers textos literaris que l'Institut d'Estudis Catalans va introduir al *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana*, base del *Diccionari del català contemporani*, consultable per Internet. A indicació nostra, Joaquim Rafel, director del projecte, van buidar el text de la segona edició però no s'han pogut evitar d'introduir una gran quantitat de mots i expressions de Pla que no són de Pla, inclosos els inventats. Així, per exemple, han registrat l'inexistent "ximploia", –tot i que també registren "xamploia" en un altre llibre de Pla– determinant que és un adjectiu femení derivat de "ximple".

Lluís Bonada

Com ha evolucionat la programació d'òpera a l'Auditori de Torrent?

—En la construcció de l'auditori es va preveure un fossat d'orquestra i, encara que era complicat, com també ho és l'òpera, programarem alguna companyia. Fou dos anys després d'inaugurar l'Auditori, ara fa quasi nou anys. Llavors decidírem fer un minicicle que incloïa una coproducció amb Requena sobre Donizetti dirigida per Eneïna Lloris. Com que el fossat estava dins de l'obra, resultava molt complicat muntar-lo i desmuntar-lo cada vegada i llavors tampoc no hi havia l'enginyeria hidràulica que es inventar després. Amb la reforma, el fossat i l'escenari tingueren la versatilitat necessària per fer òpera i teatre alhora. Així, el festival esdevingué temporada, amb cinc o sis produccions en diferents mesos.

“El Palau de les Arts és potent, però poc definit”

Amb molts dubtes sobre la viabilitat del Palau de les Arts pel que fa a la partida pressupostària per posar en escena una programació acceptable amb produccions pròpies, un dels directors d'auditori valencians més experimentats, Josep Ruvira (València, 1953), parla de l'evolució de la programació d'òpera a Torrent Horta), camí d'assolir una dècada.

—Amb quins criteris programeu aquestes temporades?

—Intentem no repetir obres ja fetes en el passat. No és fàcil, tractant-se de repertori, però després de Donizetti n'hem fet un bon grapat, com ara, *Aida*, *Traviata*, una *Carme*, *Così fan tutte*, *Don Giovanni*, *María de Buenos Aires*... Així, exhibim repertori conegut per la gent. Tan sols ens falta *La Bohème*.

—Molts muntatges s'han fet gràcies a col·laboracions amb Opera 2001.

—Sí. Opera 2001 és una companyia que funciona com a productora. És a dir, canvia els cantants o bé hi repeteixen un parell d'anys. S'han fet internacionals, tenen una orquestra molt eficaç que funciona des de Pleven (Bulgària) i és més barata que una d'espanyola, per tant, poden fer gires. Parteixen de produccions escèniques italianes, que han vist a Roma, amb escenografies i decorats interessants. Se sap que aquestes coses les pots comprar.

—Després de la remodelació de l'escena, l'Auditori reuneix tots els requisits per fer òpera?

—Depèn. És difícil si treballem en formats grans, com alguns que he vist a Cannes i Kíev, amb 14 metres de boca. Per fer-nos-en una idea, el Palau de les Arts té quasi 20 metres de boca. Per tant, hi ha escenografies pensades per a aquests escenaris que són impossibles de reduir. Per contra, hi ha altres escenografies dissenyades per a teatres clàssics com aquest que poden anar al Palau Altea i al Teatre Principal.

—Com s'involucra el director de l'Orquestra Ciutat de Torrent, José Fabra, en les programacions líriques?

—Fabra ha estat el motor de totes. Primer, perquè és un gran director de lírica que ha dirigit a tot Espanya i que s'involucrà en la creació d'una orquestra molt versàtil. Així, el nucli de l'orquestra són professors del Conservatori de Torrent, gent molt formada. Entre l'Auditori i Fabra s'ha produït una simbiosi.

—Quina idea s'ha fet del Palau de les Arts?

—Que és alguna cosa molt potent però poc definida. Caldria molts milions —uns 70 a l'any— per tirar-lo endavant, per això dubte de la seua viabilitat. A més, la creació de l'orquestra ha convulsat l'Orquestra de València.

Paula Reig